

Examen VWO 2012

tijdvak 1
vrijdag 25 mei
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter dit examen is een erratum opgenomen.

Het examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 80 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Medialandschap in beweging

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Het Nederlandse medialandschap is in beweging. Nieuwe televisiezenders verschijnen en verdwijnen weer, zoals de commerciële zender Het Gesprek. Ook bij de Publieke Omroep zijn er veranderingen. Zo kreeg omroep PowNed een uitzendlicentie om via de televisie de achterban van de website GeenStijl te bedienen (tekst 1 en 2).

Het tv-seizoen van september 2010 is van start gegaan met twee nieuwe omroepen: WNL en PowNed. Ruim een jaar voor toelating tot het omroepbestel hebben de oprichters van de nieuwe omroep PowNed in een beleidsplan uitgelegd waarom zij vinden dat zij toegelaten dienen te worden tot het publieke bestel (tekst 1). Nieuwe omroepen moeten aan bepaalde voorwaarden uit de Mediawet voldoen om te kunnen toetreden tot de publieke omroep.

Maak gebruik van tekst 1.

- 2p   **1**   Noem twee voorwaarden uit de Mediawet waaraan PowNed denkt te voldoen en koppel aan elke voorwaarde een citaat uit tekst 1.

Ook in tekst 2 proberen de opstellers van het beleidsplan aan te tonen dat PowNed als nieuwe omroep bestaansrecht heeft. Dit doet PowNed mede door te verwijzen naar een aantal politieke functies van de media, in dit geval van de website GeenStijl. De website GeenStijl vervult onder andere de opiniërende en de agendafunctie.

Maak gebruik van tekst 2.

- 2p   **2**   Welke twee **andere** politieke functies van de media vervult GeenStijl volgens tekst 2? Geef bij elke functie een passend citaat.

Naast politieke functies vervult GeenStijl nog drie andere **maatschappelijke** functies. Deze drie maatschappelijke functies van de media zijn te herkennen of af te leiden uit tekst 2.

- 3p   **3**   Welke drie **andere** maatschappelijke functies van de media vervult GeenStijl volgens tekst 2?

- 3p   **4**   Koppel elke maatschappelijk functie aan een citaat uit tekst 2 en leg uit dat die functie in dat citaat te herkennen is.

Politieke partijen hebben opvattingen over de publieke omroep. Zo is de VVD voorstander van een publieke omroep zonder reclame. Een citaat van de VVD: "Wij zien liever een beperkte publieke omroep met twee netten, minder verstrooiing en zonder reclame." (bron: <http://www.vvd.nl/actueel/>).

- 2p   **5**   Leg uit op grond van welk liberaal uitgangspunt de VVD een reclamevrije publieke omroep wil.

In oktober 2007 richtte een aantal bekende personen uit de media de commerciële zender Het Gesprek op. De oprichters hadden een commerciële kwaliteitszender voor ogen, die uitsluitend vraaggesprekken zou uitzenden. De initiatiefnemers van Het Gesprek moesten op 19 augustus 2010 het faillissement van de zender aanvragen. Algemeen directeur Harry de Winter¹⁾ zei die dag in het radioprogramma 'Met het oog op morgen' dat de initiatiefnemers "zich misschien hebben verkeken op het idee dat een commerciële kwaliteitszender mogelijk was."

- 2p   **6**   Leg uit waarom de programmering van Het Gesprek gezien de aard van een commerciële zender 'gedurfd' was.

noot 1   Op 20 februari 2010 in het artikel 'Doek valt definitief voor Het Gesprek',
<http://vorige.nrc.nl/binnenland>

Opgave 2   Politieke steun aan inval Irak

Gebruik voor deze opgave de teksten 3 tot en met 6.

Inleiding

Op 20 maart 2003 begon operatie Iraqi Freedom. Een coalitie – met als belangrijkste partners de Verenigde Staten en Groot Brittannië – startte een militaire actie tegen het regime van de Iraakse dictator Saddam Hoessein. Het doel van de coalitie was om Irak te ontdoen van massavernietigingswapens en het regime ten val te brengen. Nederland vocht niet mee, maar het toenmalige demissionaire kabinet-Balkenende I (2002-2003) gaf wel politieke steun aan de invasie in Irak.

In de daaropvolgende jaren weigerden de kabinetten-Balkenende een onderzoek in te stellen naar de besluitvorming over de politieke steun van Nederland aan de invasie in Irak. Uiteindelijk zorgde aanhoudende politieke en maatschappelijke druk ervoor dat minister-president Balkenende in 2009 – tijdens het kabinet-Balkenende IV – toch opdracht gaf tot de vorming van de onafhankelijke Commissie van Onderzoek Besluitvorming Irak, beter bekend als de Commissie-Davids. De commissie heeft onderzoek gedaan naar de besluitvorming in de periode zomer 2002 tot zomer 2003 over de politieke steun van Nederland aan de inval in Irak. Daarbij is gekeken naar onder andere aspecten van volkenrechtelijke aard. De commissie heeft de onderzoeksresultaten gepresenteerd op 12 januari 2010.

Lees tekst 3.

PvdA-leider Wouter Bos heeft bij de formatiebespreking zijn eis tot een onderzoek naar de besluitvorming van de Nederlandse politieke steun aan de invasie van Irak laten vallen (zie regels 14-17 van tekst 3).

- 1p   **7**   Leg uit waarom politieke partijen soms standpunten laten vallen tijdens een kabinetsformatie, ondanks het feit dat ze belangrijk zijn voor de partij.

Het parlement beschikt over een aantal formele middelen om haar controlerende taak te vervullen.

2p 8 Leg uit wat het zwaarste controlemiddel is dat ingezet kan worden.

2p 9 Noem **drie andere** formele middelen van de Tweede en Eerste Kamer om het kabinetsbeleid te controleren.

Regeringsstelsels kunnen gekarakteriseerd worden met de begrippen dualisme en monisme. De coalitiepartijen van het kabinet-Balkenende IV hebben afgesproken dat er geen onderzoek naar Irak komt (zie de regels 14-17).

3p 10 Is deze afspraak eerder een uiting van monisme of van dualisme? Leg je antwoord uit. Betrek in je uitleg de betekenis van beide begrippen.

Een opmaat tot de aanval in Irak in maart 2003 was resolutie 1441 van de Veiligheidsraad.

Maak gebruik van tekst 4.

De Veiligheidsraad stelt Irak in resolutie 1441 op drie punten in gebreke. Uit de resolutie kun je verschillende doelstellingen van de Verenigde Naties (VN) afleiden.

3p 11 Koppel elk van de punten waarop Irak in gebreke is gesteld aan een doelstelling van de Verenigde Naties.

De Commissie Davids constateert dat resolutie 1441 in opvallende eensgezindheid is aangenomen en in scherpe bewoordingen is gesteld (zie de regels 3-6).

2p 12 Leg uit aan de hand van de besluitvormingsprocedure van de Veiligheidsraad waarom resoluties die in scherpe bewoordingen worden gesteld, zelden worden aangenomen door de Veiligheidsraad.

De internationale verhoudingen tussen staten kunnen beschreven worden aan de hand van de begrippen **het klassieke en het postklassieke beeld van de internationale orde**.

Maak gebruik van de teksten 5 en 6.

6p 13 Leg uit dat in de casus rond de inval in Irak een spanning te zien is tussen landen met een klassieke opvatting van de internationale orde en landen met een postklassiek beeld van de internationale orde.

Betrek in je antwoord:

- twee kenmerken van het klassieke beeld van de internationale orde en een verwijzing naar één van de teksten.
- twee kenmerken van het postklassieke beeld van de internationale orde en een verwijzing naar één van de teksten.

Opgave 3 Een verbod op gewelddadige computergames?

Bij deze opgave horen de teksten 7 en 8 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Sinds 2003 bestaat er de Pan-European Game Information (PEGI) leeftijdsaanduiding voor computergames. Net zoals de Kijkwijzer dat doet voor films, geeft dit Europese systeem een aanbevolen leeftijdscategorie aan voor computergames. De entertainmentbranche¹⁾ heeft met Ernst Hirsch Ballin (minister van Justitie tijdens kabinet-Balkenende IV) in een convenant afgesproken dat in het jaar 2012 ten minste 70 procent van de films en games met het label “16+” niet aan jongeren mag worden verkocht, vertoond of verhuurd. In 2009 bleek 86 procent van de jongeren nog gewoon een film of game te kunnen kopen of huren die niet geschikt was bevonden voor hun leeftijd.

De entertainmentbranche beloofde beterschap maar de minister stuurde in juni 2010 een brief naar de Tweede Kamer (tekst 7) waarin hij aangaf “extreem gewelddadige spellen” te willen verbieden wanneer de entertainmentbranche niet in staat zou blijken de 16⁺-spellen ook daadwerkelijk uit handen van jongeren te houden.

noot 1 Onder de entertainmentbranche wordt hier verstaan: de detailhandel, bioscopen, bibliotheken, videotheken e.d.

Hirsch Ballin heeft het doel extreem gewelddadig beeldmateriaal uit de handen van jongeren te houden. In zijn brief (tekst 7) wordt duidelijk welke aanpak de overheid kiest om dit doel te bereiken.

Maak gebruik van tekst 7.

- 2p **14** Leg uit dat de aanpak van Hirsch Ballin in tekst 7 past binnen de christendemocratische visie op de rol van de overheid.
- 2p **15** Leg het politieke probleem van extreem gewelddadig beeldmateriaal in tekst 7 uit aan de hand van de begrippen strafbaarheid en strafwaardigheid.

In zijn brief aan de Tweede Kamer verwijst minister Hirsch Ballin naar een aantal wetenschappelijke studies om aan te tonen dat geweld in games “een risicofactor voor geweldseffecten” is. Eén van die door de minister aangehaalde studies is ‘Mediageweld en kinderen’ van Peter Nikken. In deze studie zet Nikken wetenschappelijke onderzoeken naar de invloed van mediageweld op kinderen naast elkaar en weegt de conclusies tegen elkaar af. Tekst 8 is afkomstig uit ‘Mediageweld en kinderen’.

Lees de regels 1 tot en met 42 van tekst 8.

Wetenschappelijk onderzoek moet voldoen aan een aantal eisen, zoals validiteit en betrouwbaarheid. Door de specifieke situatie op het eiland konden de onderzoekers hun onderzoek zo opzetten dat de uitkomsten valide zijn.

- 2p **16** Leg aan de hand van de specifieke situatie op het eiland uit dat de onderzoeksopzet heeft geleid tot valide conclusies.

Lees de regels 43 tot en met 76 van tekst 8.

Anderson en Dill deden een onderzoek naar het effect van gewelddadige computerspelletjes op jongeren.

- 3p 17 Leg uit of je uit hun onderzoek kunt opmaken of er sprake is van een causaal verband of van een correlatie. Geef de betekenis van beide begrippen.

Lees de regels 77 tot en met 106 van tekst 8.

Attitude- en gedragseffecten bij jongeren blijken na het zien van 'gewelddadige media' sterk afhankelijk van de leefomgeving van jongeren. In de tekst wordt de invloed van de ouders en de vriendenkring besproken.

- 2p 18 Verklaar wat volgens het tekstfragment de invloed is van het **gezin** op het kijkgedrag van kinderen en jongeren.
Gebruik in je uitleg de definitie van de begrippen socialisatie en (sub)cultuur en verwijs naar voorbeelden uit het tekstgedeelte van de regels 77 tot en met 91.

- 2p 19 Verklaar wat volgens het tekstfragment de invloed is van de **vriendenkring** op het kijkgedrag van jongeren.
Gebruik in je uitleg de definitie van de begrippen socialisatie en (sub)cultuur en verwijs naar voorbeelden uit het tekstgedeelte van de regels 93 tot en met 106.

Lees de regels 107-125 van tekst 8.

In de zin van regel 119-123 staat het begrip significant (statistisch overtuigend).

- 2p 20 Wat betekent 'significant' in de regels 121-122 van tekst 8?

Politici kunnen voorstander of tegenstander zijn van een verbod op gewelddadige games. Ze kunnen hun standpunt motiveren op grond van mediabeïnvloedingstheorieën die proberen te verklaren in welke mate media de mediagebruikers beïnvloeden. Twee van die theorieën zijn de selectieve perceptietheorie en de cultivatietheorie.

- 4p 21 Leg uit dat men op grond van **elk** van deze theorieën zou kunnen beargumenteren dat de overheid gewelddadige games zou moeten verbieden.

Opgave 4 Politieke keuzes en veiligheidsbeleid

Bij deze opgave horen tekst 9 en figuur 1.

Inleiding

Vanaf 2008 kreeg Nederland last van de wereldwijde economische crisis. De inkomsten van de overheid liepen terug en de uitgaven namen toe. In opdracht van de regering deden verschillende ambtelijke werkgroepen voorstellen aan de politiek om twintig procent te bezuinigen. De werkgroep Veiligheid en terrorisme deed bezuinigingsvoorstellen op het gebied van veiligheid en rechtspleging. In tekst 9 licht de secretaris van deze werkgroep, Bert Berghuis, in een interview enkele bezuinigingsmogelijkheden toe.

Lees de regels 1 tot en met 18 van tekst 9.

- 4p **22** Geef met behulp van het begrip medialogica een verklaring voor het ontstaan van de veiligheidsparadox zoals beschreven in de regels 7-10 van tekst 9. Betrek in je antwoord drie kenmerken van het begrip medialogica.

Berghuis meldt dat de afgelopen jaren de criminaliteit sterk is afgenomen (zie regels 6-7). Dit geldt vooral voor de veelvoorkomende criminaliteit zoals diefstallen en vernielingen.

Er zijn verschillende manieren om de omvang van diverse vormen van criminaliteit in een bepaald jaar in beeld te brengen.

- 1p **23** Welke methode wordt vooral gebruikt om daling of stijging van de **veelvoorkomende criminaliteit** in beeld te brengen?
- 4p **24** Leg uit waarom vooral deze methode van gegevensverzameling over criminaliteit gebruikt wordt. Maak in je uitleg een vergelijking tussen deze methode van gegevensverzameling met **twee andere methodes** van gegevensverzameling over criminaliteit.

Lees regels 19 tot en met 45 van tekst 9.

Berghuis verwacht dat meer mensen hun motorrijtuigenbelasting betalen als het voorstel van automatische nummerplaatregistratie (ANPR) wordt overgenomen.

- 4p **25** Welke twee theorieën ter verklaring van criminaliteit ondersteunen deze verwachting van Berghuis? Leg elke theorie uit.

Het voorstel voor een bredere inzet van systemen van automatische nummerplaatregistratie (ANPR) is opgenomen in het regeerakkoord van het kabinet-Rutte. Bij uitbreiding van opsporingsmogelijkheden doet zich vaak het dilemma van de rechtsstaat voor.

- 4p **26** Leg uit dat het dilemma van de rechtsstaat aan de orde is als de ANPR wordt ingezet voor opsporing van strafbare feiten.

Lees de regels 46 tot en met 67 van tekst 9 en zie figuur 1.

Berghuis zegt dat er door demografische ontwikkelingen minder heroïne-junks zijn, zodat er minder criminaliteit gepleegd wordt. Maar demografische ontwikkelingen leiden ook op andere manieren tot minder criminaliteit (regels 63-67).

- 1p **27** Maak aan de hand van figuur 1 duidelijk welke demografische ontwikkeling de daling van de criminaliteit zou kunnen verklaren.
- 4p **28** Leg uit hoe deze ontwikkeling zou kunnen leiden tot minder criminaliteit. Maak gebruik van **twee** theorieën of verklaringen voor crimineel gedrag.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 5 Verkiezingen en kiezersgedrag

Bij deze opgave hoort figuur 2 uit het bronnenboekje.

Politicooloog Rudy Andeweg van de Universiteit Leiden zegt dat “de electorale risico’s van regeringsdeelname sterk zijn gegroeid”¹⁾. Andeweg vindt dat pijnlijk en oneerlijk, want regeringspartijen worden afgerekend op beleid waar zij steeds minder invloed op kunnen uitoefenen. “Een regering heeft slechts beperkte mogelijkheden om het beleid een nieuwe richting te geven,” schrijft Andeweg.

- 1p **29** Noem twee omgevingsfactoren die maken dat nationale regeringen steeds minder mogelijkheden hebben om beleid in hun eigen richting vorm te geven.
- 2p **30** Leg uit hoe door elke factor de mogelijkheid om eigen beleid te maken, wordt beperkt.

Maak gebruik van figuur 2.

Op 9 juni 2010 waren er verkiezingen voor de Tweede Kamer. Enige dagen voor deze verkiezingen publiceerde Maurice de Hondt de gegevens van een peiling (figuur 2) in een artikel.

“Enkele dagen voordat de Tweede Kamerverkiezingen van 2010 plaatsvinden (9 juni 2010) kan al een goede indruk gegeven worden van de grote mate van volatiliteit van het Nederlands electoraat. Dat kan door het voorgenomen stemgedrag af te zetten tegen de keuze bij de vorige verkiezingen. (En inmiddels geeft ruim 80 procent van degenen die een partij noemen aan vrijwel zeker te zijn van hun keuze).”

Wanneer je verkiezingsuitslagen analyseert, kun je niet alleen kijken naar de verschuivingen binnen het electoraat tussen politieke partijen, maar ook naar de verschuivingen binnen het electoraat tussen ideologisch verwante partijen dat wil zeggen tussen linkse of rechtse partijen.

- 3p **31** Welke conclusie kun je op grond van figuur 2 trekken als je kijkt naar de verschuivingen van het electoraat tussen ideologisch verwante partijen? Ga uit van de onderverdeling in links en rechts.
- Licht je antwoord toe aan de hand van gegevens van linkse en rechtse partijen uit figuur 2.

noot 1 bron: Andeweg, R. ‘Regeren: kost veel, levert weinig op’. Gepubliceerd op 10 februari 2011: <http://www.kennislink.nl/publicaties/>

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

maatschappijwetenschappen vwo

Centraal examen vwo

Tijdvak 1

Opgaven

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vwo,

Bij het centraal examen maatschappijwetenschappen vwo op vrijdag 25 mei, aanvang 13.30 uur, moeten de kandidaten de volgende mededeling ontvangen. Deze mededeling moet bij het begin van de zitting worden voorgelezen en/of aan de kandidaten worden uitgereikt.

Op **pagina 7** bij **vraag 22**, moet de verwijzing

regels 7 - 10

vervangen worden door:

regels 6 - 14

Het College voor Examens
Namens deze, de voorzitter,

drs. H.W. Laan